

RISICOPROFIEL KINDVEILIGHEID

FOCUS OP OUDERSIGNALLEN

HET TIJDIG ZIEN EN HERKENNEN VAN OUDERPROBLEMATIEK IN RELATIE TOT DE
VEILIGHEID VAN HET KIND

Inleiding

“Een kind wordt in zijn ontwikkeling bedreigd als het fysiek of psychisch wordt mishandeld of verwaarloosd, en loopt daarbij soms direct gevaar. Een kind wordt ook in zijn ontwikkeling bedreigd als het ontbreekt aan gezag, kaders, structuur en geborgenheid. Het ontbreekt een kind dan aan belangrijke aspecten van een goede opvoeding. Hierdoor kunnen kinderen gaan disfunctioneren en verstandelijk of emotioneel achterblijven....

Sommige kinderen worden in hun ontwikkeling bedreigd als gevolg van de (chronische) problematiek van hun ouders. Dergelijke problematiek vormt met name een risico voor de veiligheid en de ontwikkeling van een kind als de problematiek ernstig is, als er sprake is van een combinatie van (chronische) problemen of als deze problematiek leidt tot problemen op andere leefgebieden....

Het is noodzakelijk dat professionals rondom een gezin de risico's die de (chronische) problematiek van ouders vormen voor de ontwikkeling van een kind met elkaar inschatten en hierop handelen.... Voor het maken van een goede inschatting van de veiligheid van een kind is een volledige probleemanalyse nodig, met aandacht voor zowel de gezinssamenstelling als de (chronische) problematiek van de verschillende gezinsleden, een inschatting van de zelfredzaamheid en daaraan gekoppeld een inschatting van de mogelijkheid van ouders om zelf consequent de regie te kunnen voeren over zorg en ondersteuning aan ouders en kind.

Om die reden verwachten de inspecties van het Samenwerkend Toezicht Jeugd /Toezicht Sociaal Domein (Inspecties Gezondheidszorg, Onderwijs, Jeugdzorg, Veiligheid en Justitie en Sociale Zaken en Werkgelegenheid), naar aanleiding van het door hen in 2015 en 2016 verrichte onderzoek “Het borgen van veiligheid in kwetsbare gezinnen, Heerlen”, dat bij een kwetsbaar gezin betrokken professionals veiligheidsrisico's gezamenlijk signaleren, duiden en afwegingen maken en vervolgens daarnaar handelen om de ontwikkelingsbedreiging van een kind af te wenden” (https://www.jeugdinspecties.nl/documenten/doc_201662010568_631.pdf).

In 2016 vond een meta-analytisch onderzoek plaats naar risicofactoren voor seksuele mishandeling, fysieke mishandeling en verwaarlozing (Assink, Van der Put, Kuiper, Mulder & Stams, 2016). De resultaten van dit onderzoek sluiten aan bij aanbevelingen van het Samenwerkend toezicht Jeugd naar aanleiding van een onderzoek in Amsterdam (“Borgen van veiligheid in kwetsbare gezinnen, Amsterdam”), dat plaatsvond naar aanleiding van enkele calamiteiten in 2014. De voornaamste aanbeveling van de samenwerkende jeugdinspecties binnen dit onderzoek is, om bij risicotaxatie meer aandacht te hebben voor (chronische) ouderproblematiek.

Genoemde aanbeveling komt overeen met een van de aanbevelingen uit het onderzoek “Borgen van veiligheid in kwetsbare gezinnen, Heerlen”. Naar aanleiding van een werkplan, opgesteld in reactie op genoemd onderzoek, door de Kerngroep Inspectiegroep¹, is een werkgroep geformuleerd² die uitvoering zal geven aan het actiepunt: “Professionals richten zich op het tijdig zien en herkennen van ouderproblematiek in relatie tot de kindveiligheid”.

¹ Functionarissen van de Expertiseteams van de Gemeente Heerlen, Veilig Thuis, Bureau Jeugdzorg, Raad voor de Kinderbescherming en Veiligheidshuis

² Gedragswetenschappers van Xonar crisishulpverlening, Raad voor de Kinderbescherming, Bureau Jeugdzorg Limburg, Veilig Thuis en expertiseteams Volwassenen en Jeugd Gemeente Heerlen, ambulante spoed hulpverlener van Xonar, jeugdconsulent en procesbegeleider 3D Gemeente Heerlen.

Dit actiepoint omvat het creëren van een breed besef, dat bepaalde profielen van ouders per definitie een risico zijn voor het vormgeven aan ouderschap en voor de kindveiligheid. Er dient gezamenlijk een Risicoprofiel op basis van oudersignalen te worden opgesteld. Het hele sociale- en onderwijsdomein dient te gaan werken met genoemd profiel. Verder dient er te worden ingezet op deskundigheidsbevordering.

Gezien de overeenkomst tussen conclusies en aanbevelingen uit inspectieonderzoek uitgevoerd in Amsterdam in 2015 en in Heerlen in 2016, is bij de ontwikkeling van het onderhavige risicoprofiel zowel gebruik gemaakt van inzichten vanuit wetenschappelijk onderzoek als van praktische ervaringen van het door de zogenaamde Vijfhoek (Veilig Thuis, Ouder en kind team, Samen DOEN, WSG en Jeugdbescherming van Amsterdam) ontwikkelde en gehanteerde risicoprofiel gericht op oudersignalen in relatie tot veiligheid van kinderen.

Kindermishandeling en verwaarlozing

Kindermishandeling omvat verschillende vormen van mishandeling: seksuele mishandeling, fysieke mishandeling en (lichamelijke en emotionele) verwaarlozing.

De officiële definitie van kindermishandeling is vastgelegd in de Jeugdwet:

“Elke vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel”.

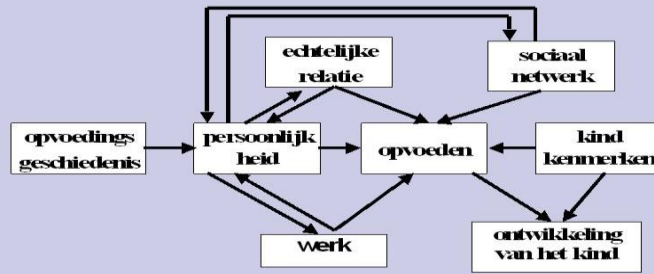
Risicofactoren voor kindermishandeling zijn factoren (gedragingen, omstandigheden, of kenmerken) die de kans op kindermishandeling vergroten. Kennis over risicofactoren voor slachtofferschap van kindermishandeling is essentieel. Deze kennis is onder andere nodig om instrumenten te ontwikkelen die in de praktijk bruikbaar zijn om risico's op kindermishandeling goed te kunnen bepalen (Assink et al., 2016).

Kindermishandeling heeft meestal geen eenduidige oorzaak, maar is vaak het gevolg van een combinatie en opeenstapeling van risicofactoren. Hierbij geldt dat sommige risicofactoren zwaarder wegen dan andere factoren.

Het ontstaan van kindermishandeling wordt vaak verklaard met het theoretisch model van Belsky.

In dit model gaat het om de balans tussen risico- en beschermende factoren. Die balans bepaalt het ontstaan (of het opnieuw optreden) van kindermishandeling. Omdat veel verschillende risico- en beschermende factoren aanwezig kunnen zijn bij en rondom een kind, zijn er ook veel verschillende wegen die leiden naar kindermishandeling.

Model van Belsky

Theoretische achtergrond

Kinderen hebben, conform het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK), het recht om door hun eigen ouders te worden opgevoed (artikel 7 IVRK; art 247.1 BW). Maar, het IVRK zegt ook dat kinderen recht hebben op veiligheid. In art 27 staat dat ouders die verantwoordelijk zijn voor het kind de primaire verantwoordelijkheid hebben voor het waarborgen, naar vermogen en binnen de grenzen van hun financiële mogelijkheden, van de levensomstandigheden die nodig zijn voor de ontwikkeling van het kind. De veiligheid, ontwikkeling en het welzijn van het kind staan centraal.

Soms rijzen er vragen of het nog wel verantwoord is voor een kind om langer thuis te blijven wonen. Er kunnen omstandigheden zijn die maken dat de veiligheid of ontwikkeling in gevaar komt. Om een inschatting te kunnen maken of het verantwoord/veilig genoeg is binnen de thuissituatie dient er onder meer gekeken te worden of de opvoeder in staat is voldoende af te stemmen op de opvoedingsvraag en opvoedingsbehoefte van het kind. Al dan niet met hulp. Het Framework for the Assessment of Children in Need and their Families (Department of Health, 2000) helpt om een zorgvuldige afweging te maken. Het Framework stelt dat het welzijn en de ontwikkeling van het kind worden bepaald door de interactie tussen de domeinen ontwikkelingsbehoeften van het kind, capaciteiten van de ouders om in die behoeften te voorzien en de invloed van gezins- en omgevingsfactoren op enerzijds de capaciteiten van de ouders en anderzijds de behoeften van het kind.

Bij het vaststellen van onderhevig risicoprofiel zijn items uit diverse bestaande instrumenten opgenomen. Zo worden binnen de hulpverlening aan kinderen diverse instrumenten gehanteerd die zich richten op risico's op kindermishandeling. Bekende instrumenten zijn onder anderen de LIRIK, de Care NL, de Delta Veiligheidslijst en het Screeningsinstrument Ouder & Jonge Kind, dat door Bureau Jeugdzorg Limburg werd ontwikkeld en waarin de focus wordt gelegd op de opvoedcapaciteiten en risicofactoren bij ouders in relatie tot de veiligheid van het kind.

Daarnaast is het risicoprofiel van de Vijfhoek van Amsterdam, welk vanuit Neja middels onderzoek is getoetst, meegenomen in het opstellen van het onderhavige profiel. Nagegaan is, in hoeverre het onderhavige profiel de factoren zoals deze door de Vijfhoek worden gehanteerd, omvat. Dit blijkt het geval.

Tenslotte zijn factoren, die door de samenwerkende inspecties worden genoemd in het rapport “Leren van calamiteiten”, meegenomen in het opgestelde profiel. Het rapport baseert zich op uitgevoerde calamiteitenonderzoek, waarin patronen worden herkend en wordt gewezen op het belang van vroegtijdig signaleren en het duiden van risico’s.

Toepassing

Onderhavig profiel kan enerzijds als hulpmiddel worden ingezet ter besluitvorming, maar anderzijds ook als procesinstrument.

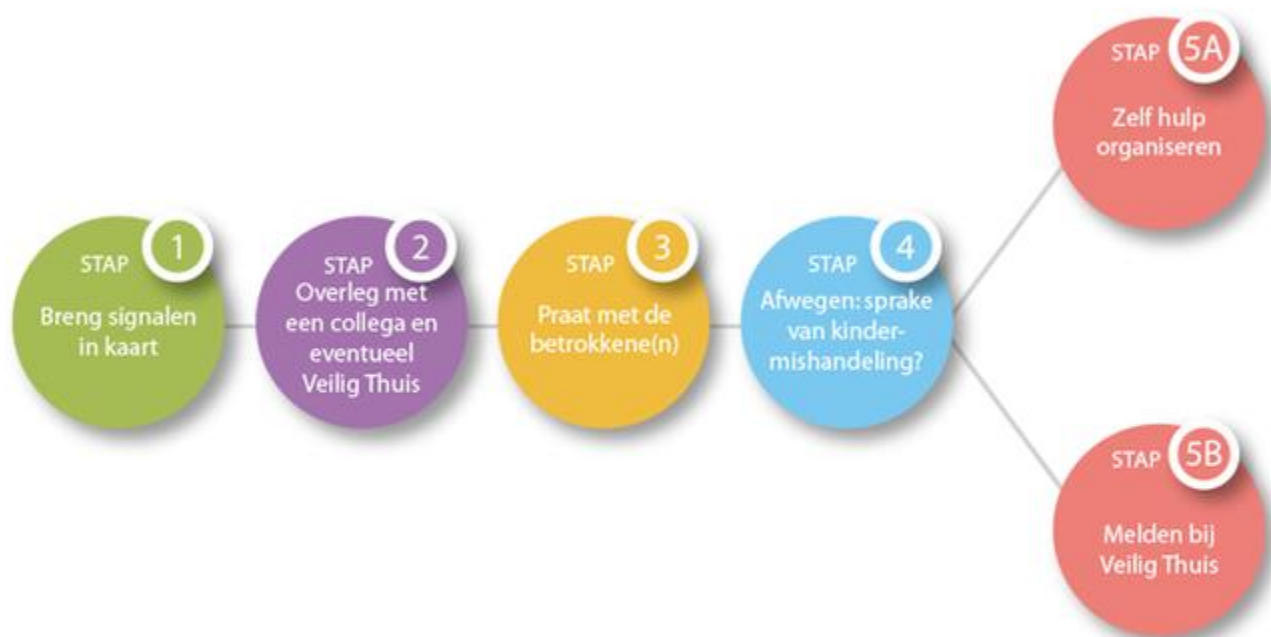
Er dient van elke ouder en opvoeder rondom het kind een apart profiel te worden ingezet. Wanneer er over meerdere items uit het profiel onvoldoende informatie voorhanden is om te komen tot een “score”, zal verder onderzoek moeten worden gedaan. Het uitblijven van de aanwezigheid van risicofactoren bij een onvolledige analyse is niet voldoende om uitspraken te doen de mate van (on) veiligheid van het kind. Steeds dienen beschermende of in stand houdende factoren ook mee te worden genomen in overwegingen die worden gemaakt. Tevens is het van belang de ontwikkelingsfase waarin een kind verkeert in ogenschouw te nemen; elke fase vraagt iets anders van de opvoeder, en daarmee krijgen risicofactoren mogelijk een andere betekenis, afhankelijk van de leeftijd van het kind. Het verdient daarom aanbeveling om bij de overgang van het kind naar een nieuwe ontwikkelingsfase, het profiel opnieuw in te zetten.

In alle gevallen staat de veiligheid van het kind centraal. Ouderfactoren die van invloed kunnen zijn op de zorg en opvoeding van het kind, worden geïnventariseerd.

Het is onmogelijk een richtlijn te verschaffen voor de mate van veiligheid aan de hand van een in kaart gebracht profiel. De interactie tussen factoren onderling en het effect ervan op het kind zijn niet 1 op 1 vast te stellen. Het profiel dient daarom als basis voor intercollegiaal overleg en besluitvorming. Geadviseerd wordt, het profiel als basis te hanteren binnen casuïstiekoverleg waarin formele besluitvorming plaatsvindt. Te denken valt onder andere aan interne overlegsituaties met gedragswetenschapper, behandel coördinator, Intern begeleider, etc

Wanneer wordt vastgesteld dat er kan worden gesproken van aanwezigheid van ouderfactoren die veiligheidsrisico’s voor het kind met zich mee brengen, dient de meldcode te worden gehanteerd.

Stappen uit de Meldcode:

Het onderhavige risicoprofiel kan worden gezien als “stap 0” binnen het hierboven getoonde proces.

Opgemerkt hierbij dient het volgende; Jan Dirk Sprokkereef heeft de Tweede kamer geadviseerd de meldcode aan te scherpen. Staatssecretaris Van Rijn van VWS heeft dit advies overgenomen, waarna in oktober 2016 een debat hierover heeft plaatsgevonden binnen de Tweede Kamer. Begin 2017 zal de meldcode opnieuw worden besproken in de Kamer. Mochten er naar aanleiding hiervan veranderingen worden aangebracht in meldcode, zal moeten worden bezien in hoeverre het onderhavige profiel en / of de plaatsing van het profiel binnen werkprocessen, aanpassing behoeft.

Risicoprofiel Kindveiligheid

Datum Afname .....

Ingevuld door.....

Ouders op de hoogte van bevindingen en delen van informatie? Ja Nee

Er was bij de ouder sprake van verwaarlozing Ja Nee ?

Er was bij de ouder sprake van mishandeling Ja Nee ?

Er was bij de ouder sprake van misbruik Ja Nee ?

De ouder werd uit huis geplaatst Ja Nee ?

De ouder is op jonge leeftijd (< 18 jaar) ouder geworden Ja Nee ?

De ouder heeft eerder een kind mishandeld Ja Nee ?

Er is geweld gebruikt naar anderen Ja Nee ?

Er is sprake (geweest) van een psychische stoornis bij de ouder Ja Nee ?

Suicidale of moorddadige gedachten en/of gedrag bij de ouder op enig moment Ja Nee ?

Problemen met het gebruik van middelen bij de ouder op enig moment Ja Nee ?

Contacten met politie / justitie Ja Nee ?

Negatieve / vermijdende / ambivalente houding van de ouder ten opzichte van hulpverlening en interventies Ja Nee ?

Emotionele instabiliteit Ja Nee ?

Gebrek aan beheersing van boosheid, aandrang of lust Ja Nee ?

Moeite met opvangen van tegenslagen Ja Nee ?

Zorgen over bewustzijn van goed en kwaad, schuld en plicht Ja Nee ?

Beperkte (vermogens tot) zelfreflectie Ja Nee ?

Impulsief in denken en nemen van beslissingen Ja Nee ?

Gevolgen niet kunnen overzien Ja Nee ?

Oorzaken van problemen buiten zichzelf leggen Ja Nee ?

De ouder wordt overvraagd, ervaart stress Ja Nee ?

Literatuuroverzicht

Assink, M., Van der Put, C., Kuiper, K., Mulder, T., & Stams, G.J. (2016). *Risicofactoren voor kindermishandeling; een meta-analytisch onderzoek naar risicofactoren voor seksuele mishandeling, fysieke mishandeling en verwaarlozing*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.

Department of Health, (2000). Framework for the Assessment of Children in Need and their Families.

Heinrich, R., & Braak, J. van den (2007). De Delta veiligheidslijst. Gestructureerde risicotaxatie en –management binnen de Deltamethode. Amsterdam/Woerden: PI Research/Adviesbureau Van Montfoort.

PI Research & Van Montfoort (2009). 'Handboek Deltamethode Gezinsvoogdij: De nieuwe methode voor de uitvoering van de ondertoezichtstelling'. Duivendrecht/Woerden: PI Research/Van Montfoort

Ruiter de, & Jong, de (2006). Child Abuse Risk Evaluation (CARE-NL). Utrecht: NJI

Samenwerkend toezicht Jeugd / Toezicht sociaal domein, (2016). Leren van calamiteiten 2, veiligheid van kinderen in kwetsbare gezinnen. Utrecht

www.nji.nl/lirik

<http://www.nji.nl/Kindermishandeling-Probleemschets-Definitie>

<http://www.richtlijnenjeugdhulp.nl/uthuisplaatsing/>